

SZÉKELY HIRLAP.

Politikai és társadalmi lap s a „Jogász-Egylet” közlönye.

Szerkesztői szállás:

Szent-Miklós-utca 791. sz. hová a lap szellemi részét illető cikkek küldendők.

Kiadó-hivatal:

A ref. főtanoda könyvnyomdája, hova az előfizetési pénzek és reklamációk küldendők.

Hirdetési díj: Egy háromszor hasábozott garmond sor ára 6 kr; helyegilleték minden hirdetés után külön 30 kr.

A hirdetési díjak előre fizetendők.

Hirdetéseket elfogad: helyben a kiadó-hivatal; Pesten: Lang Leopold, (Erzsébet tér, 9. sz.) Bécsben Haasenstein és Vogler (Neu-Markt 14. sz.)

Megjelenik e lap

minden szerdán és szombaton egy egész íven.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Félévre 3 frt.

Negyedévre 1 „ 50 kr.

Előfizetési felhívás.

a

„Székely Hirlap”

politikai, társadalmi és a maros-vásárhelyi „Jogász-Egylet” közlönye.

1874. évi második félévi folyamára.

Előfizetési díj:

Jul.—decz. hat hóra 3 frt — kr.

Jul.—sept. három hóra 1 „ 50 „

Az előfizetési pénzeket kérjük postautalvánnyal Maros-Vásárhelyre az ev. ref. főtanodai könyvnyomdába, a „Székely Hirlap” kiadóhivatalának küldeni.

A lap kiadását f. évi július 1-én kezdve, helyi ref. főtanodai könyvnyomdász **Imreh Sándor** vette át, kihez az előfizetési pénzekon kívül a felszólamlások és a lapba beiktatandó hirdetmények is küldendők.

M.-Vásárhely, 1874. jul. 24-én.

A méter mérték behozataláról szóló f. évi VIII-ik törvényezikk értelmében az új mértékrendszer 1876. január hó 1-én közforgalomban általánosan kötelező erővel érvénybe lép. Az ez ellen vétők, a szabályellenes mérő eszközök elkobzásán kívül 100frtig terjedő, közigazgatási uton behajtandó pénzbírsággal, s a bírság be nem hajtása esetében, minden öt forint után egy napi fogsággal büntetendők; fennmaradván azonkívül a netáni bűnvádi eljárás alkalmazása is.

Kivétel csakis a földterület mennyiségének meghatározására és a földadó alapra vonatkozólag tétetett, a törvényhozás további intézkedéséig.

Ezen utóbbi intézkedést igen helyesnek tartjuk, mert a telekkönyvnek az új mértékekre fektetésére és a földadó kataszternek ennek alapjáni elkészítésére sok idő és sok pénz kívántatik.

Ugyde nem forognak-e fenn számtalan nehézségek arra nézve, hogy a méter mértékrendszer alig másfél év múlva a közforgalomban általánosan kötelezőleg életbe lépjen.

Csekély nézetünk szerint igen sok érv szól annak lehetetlensége mellett, s ezért kötelességünknek tartottuk a sajtó útján felszólalni, egyfelől, hogy az új rendszer iránt figyelmet, érdekeltséget keltsünk, másfelől, hogy az illetékes köröket a nehézségekre figyelmeztessünk, s azok lehető elhárítására felhívjuk.

A mi a méter mértékrendszernek életbe léptetését illeti, azt elvileg mi is készörömet elfogadjuk, mert annak egyszerűségét, czélszerűségét elismerjük s óhajtjuk, hogy az ország különböző vidékein divatozó különbféle mértékek helyett ezen mértékrendszer honosítását meg, mely a nemzetközi forgalomban is életre van hivatva, s legtávolabbról sem akarjuk kétségbe vonni, hogy ez a kereskedelmet és ipart nagymértékben könnyíteni fogja.

Ámde gyakorlati szempontból annak rohamos és az elfogadott idegen elnevezésekkel a közforgalomban kényyszerű életbe léptetésével nem érhetünk egyet.

Anglia és az éjszak-amerikai államok sem léptették még életbe ezen mértékrendszert s ismerve egy ily mérvű intézkedés fontosságát, óatosan érlelik az eszmét, nehogy a rohamos reform zavart idézzon elé; Ausztria még 1871-ben elfogadta ezen rendszert, de ott is öt évi időköz engedtetett arra, hogy a nép megismerkedhessék vele, s csak 1876. január 1-én fog érvénybe lépni.

Miként képzelhetjük azt, hogy nálunk, hol a nép között az általános műveltségi fok sokkal alacsonyabb áll, mint ezen országokban, hol még a műveltebb osztály nagyrésze sem ismeretes, ez idő szerint még ezen rendszerrel, hol a népszerű ismertetések és táblázatos kimutatásokat a kormány csak még ezután fogja közkézre adni, hol a néptanítók is csak még ezután kell, hogy ezen rendszert megismerjék, a kik hivatva lesznek a népet erre oktatni, miként képzeljük, mondjuk, hogy ezen rendszer rövid más félévi időköz alatt a nép minden rétegeibe át fog hatolni, mindenki által megértetni s használtathatni?

Igénytelen nézetünk szerint erre nálunk is legalább öt évi időköz kell.

Mert tekintetbe kell vennünk, hogy nálunk igen egyszerű s már úgy szólva mindenkinek vérebe áment mértékek vannak életben; a hüvely, láb, öl, fertály, félkupa, kupa iránt mindenkinek érkeke van, s azt is tudja, hogy 8 kupa egy erdélyi veder, két veder egy véka és négy véka egy köböl stb. már most egyszerre kezdjen 1875. végével az új mérték szerint számítani, miként fog azon a köznép aligazadni?

Igaz, hogy a méter rendszer egyszerű, s a tizedes számításra alapszik; ezt mivel ember meg is fogja érteni; ugyde a köznép csak összehasonlítás által nyer róla fogalmat, ezen az uton pedig a törvény szövegéből is láthatólag olyan cifra tizedes törtet nyerünk, hogy azt a népet még jobban meg fogja zavarni.

Felhozott, hogy nálunk életben van az osztrák pénz, s ez is a tizedes rendszeren alapszik, s ez könnyíteni fogja a méterrendszer meghonosodását.

Ezen indokot nem fogadhatjuk el. A ki a mi népünket ismeri, az tudni fogja, hogy mily nehezen válik meg régi szokásaitól; az tudni fogja, hogy ezen pénz nemek használata a régi szokások fennmaradása mellett lépett életbe; az tudni fogja, hogy e pénznek meghonosodást nem a tizedes rendszer adott, hanem az, hogy a néppel megértetett, miszerint 2 o. é. kr. egy váltó garas, 40 o. é. kr egy váltó forint. Ennél nem kellett több, a székely számít ma is váltógaras, susták és váltó forintban s fizet osztrák értékű pénzzel, valamint ma is véka férőjű földről beszél s veszi hold számra a földeket.

Hogy tehát ezen rendszer meghonosodhassék a nép között arra idő, főleg pedig az kívántatik, a hogy az elnevezések a nép nyelvére, még pedig könnyen érthető módon, a nyelv geniusának megfelelőleg, átültessenek.

Mert értjük és méltányoljuk azt, hogy a kereskedelmi forgalomban az eredeti elnevezések megtartassanak, de azt hogy a közforgalomban is ezek léptessenek életbe, szükségesnek és czélszerűnek nem tarthatjuk, mert a nép így folytonos bizalmatlansággal fog a rendszer iránt viseltetni, az elnevezéseket, mint meter, liter, granunár stb. összefogja zavarni, nem fogja soha megérteni.

És ha erre nem lesz képes, jogosan ezért büntetéssel sújtani nem is lehet, hanem könnyűvé kell részére a törvény követhetését tenni.

Épen ezért csodálkozunk kell a magyar tudományos akadémián, hogy 1848-ban tett azon kijelentésével szemben, „melyszerint kimondja, hogy” „mindazon tárgyak, a melyek közhasználatnak s a nép kezén forognak, magyarítandók,” — ezen mértékeknek a nép nyelvére leendő átültetésével nem értett egyet.

Mi részünkről azon óhajtásunkal zárjuk be cikkünket, vajha a magas kormány ezen mértékeknek a nép nyelvére leendő átültetésére magát mielőbb indítatva találna, mert ekkor bizton hiszszük, hogy a méter-rendszer hazánkban meg fog kedveltetni, s élete leendő.

Országgyűlés.

Július 19-én nem volt ülés; 20-kán tárgyalatott a választási törvényjavaslat 5-dik §-a. Román Sándor az ő álláspontjáról (mindenki tudja mily gyenge az) argumentált a b. Kemény módosítványa ellen.

Tisza Kálmán Mocsáryt ma is szükségesnek tartá egyre és másra figyelmeztetni. Érvelése felette érdekes volt ott, hol kimutató, hogy az urbéri telek felállításáról épen a magyar elem van sújtva, mert az értékesebb területeket ez lakja, míg a nemzetiségek a kevésbé értékes területeken ugyanazon telekcenzus alapján bírván választói joggal, ezek a magyar elemmel szemközt ked-

vezményezett helyzetben vannak. Orbán Balázs azt indítványozta, hogy az 5. §. hagyassék függőben addig, míg a miniszter kimerítő statisztikai adatokat terjeszthet a ház elé. Szavazás útján először Orbán indítványa esett el, melyet csak a szélsőbal pártolt. A központi szerkezet jelentékeny többséggel, a kisebbségi vélemény azonban, mely a füstök fenntartását javasla, 5 szótöbbséggel fogadtatott el. A ház azután átment a 6. §-ra, melynél Kajuch, Szederkényi, Csiky, Körmeny és Vajda után Mocsáry Lajos emelt szót s élénk érveléssel vette pártfogása alá a városi iparos és kereskedő elemeket. Szederkényi felszólalása, melyben a miniszterhez azon kérdést intézte: hova lett eredeti törvényjavaslata, mert ő azt a központi szövegben nem találja, talpraesett választ vont maga után Nehebrecky és a központi előadó részéről.

Végül a fölött az incidens fölött tört ki egy 10 percig tartó heves csetepaté, vajjon 2 órakerészek be az ülés, vagy Deáky Lajos még beszédét elmondhassa.

Julius 21-én a 6-ik, 7-ik és 8-ik szakasz a központi bizottság szerkezete szerint fogadtatott el s egyúttal megkezdett a 9-ik fölötti tárgyalás. Szóltak: Deáky L., Remete P., Csanádi Sándor, Gubódi S., Lázár Á., Majoros S. folyt a szóár, képzelhetni mennyi épületes mondattal ez ülés alatt; képviselőink, úgy látszik, elszánták magukat, ha otthon nem csépeltehetnek, egymást cséplik agyon — üres beszéddel.

Julius 22-én folytattatik a választási törv. javaslat tárgyalása, melynek 12. §-a felett Pulszky A. és Huszár Imre törtek lándzsát (pálcát akarunk irni) egymás fölött. Pulszky meglehetősen megtámadta a lankadt balközépet, Péchy Tamást lenyomta egy közönséges megyei táblabíró niveaujára, a mely bánásmód a jobboldalnak meglehetősen tetszett, de a balközép ezen önérzetes kebelének fájt. Mentől hevesebben támadott Pulszky,

az ellenzék annál inkább háborgott, miglen a pártszenvedélyeinél fogva megragadott jobboldal szónokot régóta nélkülözött éljenekkel bátorította. A jelenet meglehetősen volt, noha a mi parlamenti életünkben az e fajta vitatkozás nem ritkaság.

A baloldal nagyon megharagudott s nem maradt adósa Pulszky úrnak egy garasnyit sem. Huszár Imre volt az első, ki Pulszkyval, s ha argumentumokkal nem is győzte valami nagyon, invectivákban őt felülmuta. Remete Géza gorombasággal tetézte Huszár éles sértegetéseit; Helfy pedig kimutatta, hogy Pulszky amerikai példái közül legalább az egyik szándékos ferdtetés. Pulszky személyes kérdésben felelt Huszárnak, de sokkal ingerültebb volt, semhogy birt volna vele.

A ház és a karzatok ezen éles vitát meglehetősen objectivitással nézte s a józan elemek nem éreztek rokonszenvet egyik küzdő féllel sem. A finomabb bőrű emberek, a „Ref.“ szerint, egy adag persa rovarport szeretnének elhinteni a házban, a melytől kipusztulnának mindazon elemek, melyek mászása, csipése és zsongása ideges izgalomba hozza a nyugalomra vágyó fáradt tagokat.

Marosmentén, 1874. nevemnapján, julius havában. *)

Az általános nemzeti szellemre befolyással bírnak éghajlat, vallás, a törvény, az országzás szabályai, az elmúlt dolgok példái, az erkölcsök és szokások, s ezek végszármazéka: a nemzeti szellem. Montesquieu.

Szerkesztő barátom!

Az országos képviselőház e hó 15-én megszavazta összehajtott többséggel, a romániai vasúti csatlakozásról szóló egyezményt; közelebről létre jön a választási törvényjavaslat, mely aligha még nagyobb szakadást nem okoz a magyar birodalom városi polgárai, az 1848-ig egyedül jogosítottak új nemzedéke és a jeleni kormány-

*) Kérem e cikl közlésére a „Kelet“, „M. Polgár“ és „Nemere“ érdemes szerkesztőit. A szerző.

TÁRCZA.

Hat év múlva.

(BESZÉLY.)

(Folytatása és vége)

Bizony nem sokat gondolt már öcsésével, Ránki Ödön; engedte futni egyenetlen pályáján. Nagyobb gondot okozott neki most azon tudat, hogy a Bánházi aijtája örökre bezárul előtte, mihelyt az öreg ur értesül a legközelebbi eseményekről. Arról pedig bizonyos volt, hogy meg fog történni, a mint meg is történt.

Most már készen volt Ödön mindeare, sőt most az is eszébe jutott, hogy Margitot meg fogja szöktetni; a gondolat meg fogamszott agyában, egyik terv a másikat űzte el, de megállapodni sehogy sem tudott. A gunyos arcok kellemetlenül hatottak reá, már semmi kedvet sem érzett az eddig oly szívesen látogatott társaságokat felkeresni. Habozásra nem volt idő, el kelle határoznia magát.

Elment Bánháziékhöz; a nőket elkerülve, egyenesen az öreg ur szobájába ment.

A fogadtatás, melyben részesült nagyon különbözött az ezelőttilől. Az öreg ur meg sem mozdult karszékéből, hanem meglepetve nézett Ránki Ödönre; kezét sem nyújtá, mint azelőtt szokott, sőt köszöntését is csak egy alig észrevehető fejbicezentéssel viszonzá.

Az ifju tudta már, hogy itt nem sok mézes szóra számíthat; gyorsan határozott s a legnagyobb őszinteséggel szólt:

— Egy igen fontos ügyben óhajtának rövid kihallgatást kérni...

Bánházi nem ültet le az ifjut, némán várta, hogy végezze be szavait.

— Röviden, uram, én Margit kezét kérem öntől; Margit szerelmét bírom, ő kezét sem fogja tőlem megtagadni.

Bánházi egészen kivörösödött haragjában.

— Ő talán nem, de én megtagadom...

— Miért? — kérde Ödön egész önkénytelenül.

— Szó sem lehet e viszonyról, uram: vagy azt gondolta, hogy a titkolózás, alakoskodás célhoz vezet?..

— Minő alakoskodás?

— Eh, hagyjuk e tárgyat; legyen elég annyit mondanom, hogy a történetek után, ön nem foglalhat helyet az én családban. Ez utolsó szavam ez ügyben.

Az ifju minden további vitatkozással felhagyott. Láttá, hogy e tárgyról higgadtan nem beszélhet Bánházi-val; üdvözlé az öreg urat s eltávozott. A nőkhöz ment be, mert Margittal akart beszélni. A szép leány egyedül volt.

— Minden föl van fedezve, — szólt Margit ijedt arccal lépve az ifju elébe.

— Én atyjától jövök.

— Ott semmit sem remélhetünk...

— Tudom.

— Ah, de még szomorubb dolgot is tudnia kell, atyám odaigérté kezemet, akaratom és tudtom nélkül Hóvári Kálmánnak...

Ödön meglepetésében még felelni sem tudott.

— Most mit tegyünk? — kérde Margit.

Az ifju még néhány pillanatig hallgatott.

— Margit — szólt Ödön — szeret-e engemet?

— Hiszen tudja! — felelt Margit piruló arccal.

— Kész-e értem a legnagyobb áldozatra? — kérde az ifju, gyöngéden átkarolva a leányt.

— Mindenre...

— Akkor el kell hagynunk a várost.

Margit ijedten nézett az ifjura.

— Mindent, mindent elhagyni, — szól Ödön — és csupán szerelmem lesz a kárpótlás.

— De szülőim kétségbe esnek, — felelt Margit sápadtan.

— Majd kibékülnek e sorssal. Gyorsan kell határozniuk.

A külső szobában léptek zaja hangzott.

párt közt — jövődölésem óhajtom ne teljesüljön; de a köröknek úgy ide lent, valamint oda fent meglehetősen ismeretével bírva, családomban ez innepnapján engedje meg, hogy ön, valamint a „Székely Hírlap“ gondolkodó közönsége, ha, mint gondolkodó hazafi, családapa és székely, papirosra teszem aggodalmimat és gondolatomban szerintem reánk Erdélyrészekbeli magyarokra, mellőzhetetlen óvószert.

Anglia és minden mivel ország kormánya, a mint egyfelől birodalmakat alkotó és ezeket fenntartani kellel nemzetiiségek törvényeit több százados országzás és család rendszabályait és szokásait egy pennakanyartással el nem törölték, lomtárba nem vetették; úgy bár nagyobb részük nem kiválólag földmivelő és a kormány terheit ennek jövedelméből fedező, a legnagyobb áldozatok mellett is a földmivelő birtokosok szükségük fedezése érdekében olcsó pénzt, a legolcsóbb mivelségi eszközöket s minden könnyűséget megszereztek, s külön több száz milliókat meghaladó pénzüsszegek felett rendelkeztek, csak a földmivesnek legolcsóbb pénzzel szolgáló bankokat létesítettek; tudva azt, hogy csak a földbirtok az, a mi biztos alapja az adónak, a kormányok életadó erejének, s ha csőd alá is jut, az adó el nem vesz, idegen érdekű elemek eldugható zsákmányává nem válik.

Mi 1770-ben, 1819/20-ban, 1848-ban és 1871-ben a birodalmat alkotó és ezt fenntartó egyedüli nemzet földbirtokát, a birodalom védbástyáját, többszörösen felosztottuk, juttattuk, megengedem jogosan tán a használók milliói birtokába; de még eddigelé sem arról nem gondoskodtunk, hogy a gyermekből azonnal lett szabad rendelkezésű új tulajdonos birtokát el ne pusztíthassa, proletrára ne válhasson; sem arról, hogy az ezen potya-birtokra betódult idegen elem törvény által testben és lélekben hazafivá idomíttassék; s nem gondoskodtunk különösen arról, hogy a birtokát vesztett és feláldozott, a birodalmat alkotott nemzet birtokát feláldozó osztálya, a birodalom, a kincstár és saját létele meg családja érdekében megmaradt fekvő birtokának a kor szükségéihez mért mivelhetése érdekében könnyen és olcsó pénzhez juthasson, termelését a kormány tízszeres szükség- és terükhöz mértén többszörözhesse; s ez által a városi polgári elem, a kézmives, a szépművészet s egyáltalában minden iparág derekas és hatalmas fogyasztójává válhatva, úgy magát, valamint az iparos osztályt befelé családi körében s kifelé a kormány és birodalom érdekében gazdaggá, tehetőssé, miveltté: testben és lélekben, atöiseink által nagy áldozatokkal szerzett és reánk erőteljesnek hagyott hazánkat; minden viharokkal szembe

— Ma estig határoznia kell, Margit. A viszontlátásra.

Az ifju egy mellék aijtón távozott, s a Bánházi lakását elhagyta.

Másnap, Hóvári Kálmán a legnagyobb esinnal öltözködve, dobogó szívvvel nyitott be Bánháziékhöz.

Az elébe tárult kép igen ijesztő gondolatokat ébresztett koponyájában.

Bánháziné a diványon ült és sűrűn hulló könnyait alig győzte törölgetni; kissé távolabb tőle egyik ablakmélyedésben a tranzia társalkodónő, hasonló foglalkozással állott.

Bánházi kipirult arccal, lehorgasztott fejjel sebes léptekkel sétált a szobában, koronkint dühös, szitkozódó szavakban tört ki.

— Az istenért, mi történt itt?! — kérde Ödön néhány percnyi szünet után.

Bánházi, mintha nem hozzá intéztettek volna e szavak, tovább folytatta sétáját.

— Bezáratom, megölöm a gazembert!... Ennyire meggyalázni házamat!...

Kálmán várta a feleletet. Végre Bánháziné, letörölve könnyeit, odafordult hozzá s a zokogástól alig érthetően szólt:

— Margit elhagyott bennünket, ki tudja, látjuk-e még valaha.

* * *

Egy év múlva találkoztam Ránki Ödönnel; kérdészködtem tőle körülményeiről, családjáról.

— Apósom már-már kibékül, hanem most egy kis időt tartom magamat, persze nem komolyan. Aranyat ígért, csakhogy megbékéljünk. Nőm, Margit igen jól van, látogass meg falusi lakásomon.

— Hát Endréről mit tudsz? — kérde.

— Eltűnt, — felelt Ödön szomorúan, — ki tudja hól üzi kiesapongásait.

szállva, bátor és edzett fenntartóivá tömörülhessenek és mindenki, kicsinye úgy, mint nagya, az egyszerű szalmás kunyhóban él, valamint a díszes palotában örömkönni úszó, egyiránt érzékek és tudják, hogy hazánkban ki más hely nincs számunkra nyugvó pont, hogy itt élünk és halnunk kell. Elmulasztjuk a mit a nagy Széchenyi végrendeletileg reánk hagyott, hogy t. i.: „Hazánkban mindenkinek, vagy legalább a lehetőleg nagyobb résznek gyomra, feje és erszénye ne legyen üres; sőt, hogy kiki magának több s több életjavakat s kellemeket szerezhesen, azokat fáradozása után el is érhesse és azokat elérve, azokat birtokában bírassa is;“ a földbirtokos osztály érdekében és általa az iparos osztály fölségelésére semmit sem tettünk, legfennebb annyit, hogy teremtünk egy 15,000-ot meghaladó buaneratiát, mely, tisztelet a kivételnek, úgy a nemzet fiaival, valamint más nemzetársak nagy részével sokkal elidegenítőleg bánt el és alsóbb rétegeiben kevesebbet munkálódik kétannyi fizetés mellett, mint az eltávozott idegen hadsereget.

Nincs mezei és községi rendőrség, a miveletlen és tudatlan községeket telruháztuk önkormányzati joggal, többel, mint a megyei intelligens köztestületeket, s ma már a földbirtokos tulajdona és terménye künn a mezőn és nyugalma benn a községekben sok részben bizonytalanság tárgya; s míg az apróbb eseteket, melyek pedig a gazda nyugalma és a birtokbiztonságot szinte kiválóan veszélyeztetik, büntetés éri; elbizakodottságában a tettes tiszszerezve kísérle meg a tényt, vagy pedig, ha fogságba kerül, tizannyit kell heverni ott, mint a mennyi büntetésre méltó volna; az állam élelmezi a bűnt méltatlannul s a csekély tettes családjával együt tizszeresen büntetődik.

A gazdaságfolytatást könnyítő és jövedelmezőbbé tevő tagosítás és birtokszabályozási törvények a május 6-ki 1872-beli igazságügyminiszteri rendelet által, a volt es. kir. ez ügyet érdeklő nyiltparancs és az 1868-beli okt. 12-ki, hasonlólag igazságügyminiszteri birtokrendezési szabályrendelettel szemben, nemhogy könnyítette volna az eljárást, nemhogy kevesbitette volna a költségeket, de sőt inkább tizszerezte azokat. Ezen rendelet alapján, s mert az országos leyéltárak is hazánkból kivetettek, nemcsak a fennebb érdekelt perek bevégezése akadályoztatik, hanem a birtok feletti egyes perek s azok tulajdonosai és különösen a nemesi osztály lettek e gyakorlatellenes rendelet áldozatai.

Ösiségi törvényünk, nemzetünk védbástyája, az osztrák polgári törvénykönyv áldozatává tétetett; perlekedési rendszerünk, úgy a nagy, mint csekély esetekben bizonytalan és lassu eljárásával nemzetiségünket és a perlekedő feleket emészti fel; az oly hosszas időközön keresztül ígért e részbeni javításoknak, codificatióknak csak költségeit hordozzuk, de jótéteményeit nem érezzük; pedig a veszély küszöbünkön áll.

A földbirtokosok urbéri- és tized-kárpótlása annyi fáradság és utánajárás, még oly részletekben adatott és adatik ki, hogy az igénylők legnagyobb része azt nem hasznosíthatja; a királyi tizeddel terhelt helységeken pedig a jog és történelmi fejlődéssel szemben, tehát az igazság ellenére vonatik el a tizedkárpótlás.

A gyulafehérvári pénzverőház mintán 200,000 forintot meghaladó összeggel az újabb szükséglet színvonalára való kijavítva, országrészünkből elköltöztetett, s az előtt elvitetvén még egyéb keresetágak is; a katonai intézet részéről, a gyulafehérvári váról, e város munkásai és iparosai, szinte minden kereset nélkül maradtak.

Fémbányászatunk, az erdőszetnek külön választása és a körülmények nem ismerése következtében, aprólékos kedvezményeknek elvonása miatt, ha nem is bukik meg tán egészen, de bizonyosan semmit sem jövedelmez; és az osztrák kormány alatt virágzott magyar telepek és városok elszegényedve, a felosztás szélén állanak, vagy legalább nemzetiségünk jellegét veszítik; és ennek okozója, sok részben tán elősegítője a kincstári erdőszeti gazdaság, melyre a birodalom adózói milliókat áldoznak, melyre milliók ruháztattak be jövedelem nélkül; nem gyakorlott, nem tárgyismerő kezek és vezetés alatt sinylík, és országrészünknak egy tizedrésze, a kincstári birtok, majd semmit sem jövedelmez.

Megyei rendszerünk a kor és nemzet hivatásának nem felel meg s az adó rétegeiben hátrálékokkal halmozott igazságkiszolgáltatással együtt a nemzet és kormány siető ellenőrzését igénylik.

A keleti vasút hallatlan drágasága és rosszasága mellett, minden ellenőrzés nélkül, szinte idegen kezekben van, nagyrészen kikérüli a magyar városokat és népet, és Maros-Vásárhelynél megállva, Brassónál pedig a szász érdek és megyei újabb felosztási tervezet szerint az Erzsébeth-városig nyúló nagy Brassómege s külön-

sen Brassó város alig hét ezer lelket meghaladó, a m. kir. belügyminiszter ellen, vád alá helyezett kérelemmel, országgyűlés előtt föllépett szász polgárság zsákmánya lett.

A székelység 450,000-et meghaladó lélekszámban a compact tiszta nép és földterület kirekesztetett saját országa és a nagyvilággal közlekedésből; pénz- és vradóval kétszeresen, ha nem többszörösen fedezi a keleti vasút és birodalom lételét és fenntartását, de semmi hasznát nem veszi; hanem érzi azon kárt és háttérbeszorítást, melylyel minden iparágak használata előle elvonatnak, erősödik, mivelődik és gazdagodik közvetlenül azon 23000-et alig meghaladó szász honfitárs, a kik a magyar és székely érdeket hat századon keresztül nem hogy megismerni, védni, ayagy bácsak eltérni hajlandók nem valának; hanem inkább mai napig nemzetünk, birodalmunk és kormányunk kisebbitését és háttérbeszorítását eszközölni tarták kötelességüknek; a székely nemzet háttérbeszorításának orvoslása, nemzeti kötelesség.

Költöttünk és költünk száma nélküli milliókat az érdekelthez hasonló és más vasútakra, sugárútakra és más építményekre; de valamint a Székelyföldön, úgy a megyékben a köz- és népmivelődés érdekében édes keveset tettünk, nemzeti érdekünket kiváló figyelem tárgyává nem tettük, a sepsi-szentgyörgyi gymnasium nem tud felépülni, a magyar ifjabb nemzedék tanításáról, mint állami kötelességről, édes kevés a birodalomfenntartási eszélyt tanusító intézkedés; a centralisatio megfossza a szegényebb szülőket, nemzeteik a birodalom későbbi fenntartóit teljesen kimiveltethetni; létező tanintézetekben szigorú ellenőrzés felállítandó s a haza érdekében mellőzhetetlen tudományok, meg a jogi és hittani czikkelyek tanítása nemcsak egy helyre összesítendők, hanem Nagy-Enyeden a böles alapítók és legjelesebb fejedelmek intézkedéseinek megfelelőleg, meg a megyéken a magyar nemzet életerős fentarthatása érdekében visszaállítandók. — Nemzeti érdekünket felfogni akaró fő ezen szinte három század igazolta jogos kíváncsalommal annyalinkább nem ellenkezik, mert, úgy az 1662-beli okt. 6-ki Apafy-féle áttételi okmány, valamint a dicső és nagy emlékü alapító fejedelem: Bethlen Gábor, 1622-beli szabályai és végrendelete, minden 1629. évig tett intézkedései, meg az azutáni alapítók és egyházi közgyűlések nagy-enyedi collegiumban minden alsóbb és felsőbb tudományok, és névszerint a törvény és hittudomány teljes terjedelemben tanítását elrendelték, a gyakorlat szentesítette s csak a törvény-tudomány tanítása szüntettetett be a közelebbi években, az egész haza s különösen az erdélyi megyékből magyarság és a székelység nagy kárára. Ha a fenn érdekelt fejedelmek szükségesnek látták az 1596-tól 1606-ig Erdély megyéinek területén pusztított Mihály vajda és Básta alig tíz éves korszaka után, mintegy szellemi tulajdonokon alapuló ujonevezés érdekében, előbb Gyulafehérvárra és azután Nagy-Enyedre, a magyar nemzet fenntartása érdekében, ezen tanuló-intézetet, a magyar birodalomnak aligha nem a leggazdagabbikát, örökre meg alapítani; mennyivel nagyobb és szentebb kötelesség Nagy-Enyeden és Alsó-Fehérvármegyében egyáltalában az egész megyei földterületen, nemzetiségünk- és nemzetünknek életerős és megújuló állapotai fenntartása tekintetéből ezt az 1848—49. évi gyászos pusztítások és azután megújult nemzetiségi torzsolkodásokkal szemben nemcsak fenntartani, hanem a terjedelmes és jó karban álló jószágrészeknek azonnali bérbeadásuk által, s minden egyéb jövedelmeknek csak a tanítás és nevelés mellőzhetetlen czélja tökéletesbitésére fordítani; a jogi tanszékeket visszaállítani s minden pártálláson kívüli tanárok és tanítók felállításával és atyai szigorral vegyített elbánás mellett, úgy a székely, valamint a megyei fiatalságot nem elűldözni, hanem ide édesíteni, ide hívogatni; e tanulói-intézet nem a tanárokért, hanem a nemzet fiaitért lett felállítva; ezen intézet a nagy Bethlen honalapító magasztos intézkedés következtében lett e környékben alapítva, nemzetünk jobb geniuusa tartá fenn Rabutin és társai, Wohlgemuth és szövetségesei pusztításukkal szemben; Isten keze örökdió föltöte, az ilyen intézkedésben pedig nem emberi kéz és magán érdek, s ha gatlólag s tán elenyészetőleg elegendik, Isten és nemzet ellen vétkezik.

A társnemzetek mindent elkövetnek intézeteik szaporítására és az újabb nemzedék minden nagy áldozatokkal nevelésére, míg mi a létező alapítványokat is az árváktól és szegényektől elvonjuk, a secundákat!!! százával fiatal gyermekeknek osztogatjuk, tanulóinkat elkedvetlenítjük és az alig családjukat kézi munkájukkal fenntartó apákat kényszerítjük a reá nem szorult gazdag tanintézetekben taníttatni óhajtott gyermekeikért, vagy a szerfeletti tandíjakat megfizetni, vagy azok tanításával felhagyni.

Sok mindent tudnék elősorolni még a mi nemzeti-ségünk és önállóságunk kárára és háttérbeszorítására szolgál; hanem ezeket mellőzöm most, elmondhatom későbbre is; s a nagy Szechenyi böles mondatával élve: „Üssenek bár, csak hallgassák meg és olvassák a gondolatom szerint egyedüli czélirányos ovószert.“

(Vége következik.)

KÜLFÖLD.

Király ő Felsége Ischlből július 21-éről Bismarcknak következő táviratot küldött: „Édes herczeg! Hálát adok Istennek azon kegyelméért, hogy önt megvédelmezte. Fogadja szerencsekíváratomat és barátságom nyilvánítását.“

Franciaországban Mange és Fourton vissza-léptével a bonapartisták a kabinetben utolsó támaszukat elvesztvén, Broglie herczeg mindent megkísértett, hogy abba bejuthasson, de hasztalan, mert 48 óra alatt eltűntek Franciaország egéről a fekete fellegek s a gallus nép feje fölött békés szívárvány tűnt fel, a melyen, mint mennyei hidon léptettek be a kabinetbe: Chabaud tábornok, mint belügyér és Bodet Mathieu, mint pénzügyminiszter. Habár mindketten orléanisták, rokonszenyvel találkoztak, mert belépésükben közeledést látnak a kormány és a pártok közt, köztársasági alapon.

A brüsseli congressuson Franciaország is képviselve lesz. Itt megemlítjük, hogy a congressus tárgyalásaiból a tengeri tulajdonjog kérdése csakugyan kizárattott.

Spanyolországból a táviratok a carlisták teljes győzelmét jelentik, kiknek Cunea heves ellentállás után feladatott.

Don Carlos manifestumot bocsátott ki, melyben kijelenti, hogy tetemes fegyelmezett hadserege van; igéri, hogy megmenti Spanyolországot, meghódoltatja a lázadókat, kimélni fogja Spanyolhon vallási érzelmeit, kielégíti ennek szeretetét a legitim monarchia iránt és hogy az egyházi javak védőinek nem lesz bántódásuk; végül kijelenti, hogy a nép szavát törvényes kortes-képviselő útján fogja meghallgatni. Don Carlosnak eszerint, ugy-látszik, nyert ügye van, annyalinkább, mert a portugalli lapok egész határozottan Portugallia önállósága mellett nyilatkoznak s megczáfolják azon hirt, mintha a portugalli család egy tagja volna a spanyol trónra kijelölve.

Berlini hírek szerint több katolikus egylet hivatalosan bezárattott, mert visszaelt az egyleti joggal.

Strassburgban 21-én délben hosszas szenvedés után elhunyt dr. Bruch, az ottani egyetem nestora.

A „Prov. Corr.“ kiemelvén a német császár és a bajor király találkozásának szívélyes jellegét, ezeket mondja: A bajor király nemzetiségi érzülete kezességet nyújt az iránt, hogy Bajorország mindig kész leendő a német politika földadatait előmozdítani.

Jogi szemle.

Lehet-e több követelést különböző jogalapból egy keresetben összefoglalni?

A törvényhozás e felvetett kérdésre, a polg. törv. rend. 66. §-sát megalkotván azon meggyőződésből indult ki, s azon szándékát nyilvánította, hogy több követelést igenis lehet egy keresetben foglalni, azon esetben is, ha a követelések jogalapja különböző, feltéve, ha a bíróság mindenekre illetékes. E teszi valódi tiszta magyarázatát a kérdéses törvénycikkelynek, mi másként nem is értelmezhető.

Lényegest ugyanis mitsem változtat a peren, sőt az eljárás formája sem szenved az által, ha több követelés egy vagy több keresetben foglaltatik össze, míg másfelől szigorú elbánás lenne a felperesre nézve őt oda kényszeríteni, hogy minden követelését ugyanazon alperesével szemben, az ezek mindenikére illetékes bíróságnál külön keresetekben terjessze elő.

Valamint a gyógyszerésznek sem szükség két rendelvénnyel arra, hogy ugyanazon egy beteg számára fele részint hig folyadék, részint kenőcsös stb. orvosszert készítsen és adjon ki, e hasonlatból folyólag a felvetett kérdést illetőleg a bíróság sem járna el helyesen, ha a keresetet vissza utasítaná azért, mert abban egy alperes ellen több követelés egyszerre terjesztetett elő. E pedanteriát kívánta épen a törvényhozás kikerülni fennebbi rendelkezése által.

Ugyde — mintha hallanók ellenvetésül felhozni, — a több követelések az alperest mentségében zavarnák,

a bírói határozatokat megnehezítenék, avagy a jogorvoslati s végrehajtási eljárást szabad menetökben gátolnák, — erre szabadon megjegyezni, miszerint mi sem könnyebb, mint alperesnek az ellenbeszédben, illetőleg iratban a viszon válaszban vagy ellenvégiratban, úgy nem különben a bírónak az ítéletben vagy végzésben, a kereset minden pontjaira nyilatkozni, és nem felettebb jöhet zavarba a jogorvoslattal élő, vagy a végrehajtó is az eljárás alatt, habár ugyanazon alperes ellen több követelés támasztatott, erre nézve utasítást ad, többek közt a törv. rend. 288. §-a.

E szerint a törvényhozás komoly megdönthetetlen szándéka a felvetett kérdésre sem egyéb, mint mi a fennidézett 66. §-ban világosan kifejezve van, hogy tudniillik, több követelést minden esetben lehet egy keresetben összefoglalni, azon kizárólagos feltétel mellett, ha a bíróság illetékes, mi egyelőre a letűnt 50-es években behozott gyakorlattal szemben, kevésbé szokatlannak látszó ugyan, de az igazságszolgáltatás reformjával feltétlenül szükségessé vált, új magyar polg. törv. rend. érdekében régen óhajtottá vált, hogy az abban foglalt alapeszmék üdvös hatása a gyakorlati életbe való bevitel által jogéletünkre is kiterjesztessék, mi azonban csak úgy lehetséges, ha a velők való megbarátkozást helyes értelmezés s gyöngéd alkalmazás által elősegítjük, eszközölni legjobb igyekezettel törekszünk.

Ennyi a „Székely Hírlap“ 51. számában e kérdésre vonatkozólag ezzel eltérő nézet különbségben irt X. I. írója különben becses cikkére.

Hirrovat.

Lapunk ezelőtti számjában közölt a bíróságok módorát érintő első ciklünkönkre vonatkozólag lehető félreértések kikerülése végett kinyilatkoztatjuk, hogy ezen közleményünkkel, a m.-vásárhelyi kir. törvényszéket érinteni nem volt szándékunk, s mint eddig akárhányszor, úgy most is elismerést szavazunk ezen törvényszéknek, mint a melynek tagjai, közvetlen tapasztalataink szerint, úgy munkásság, mint jellem és felelősi lojalitás tekintetében, bíróságaink közt első helyre sorozható, mit is az általunk igen tisztelt kir. törvényszék egyes és összes tagjai megnyugtató, s az osztatlan igazság érdekében tudomásul hozni kívánunk.

— A sétatér öntöztetését nem győzzük eléggé ajánlani rendőrségünk figyelmébe, mert, ha már a helyi zenészek mindig oly korán itt hagyják, legalább ennyi figyelmet csakugyan megérdemel; közönségünknek jelenleg ez egyetlen szórakozási helye.

— Az utczasepertetés vajon nem történhetné-e meg (persze az eddig szokásos cigány-éneklés nélkül) a délutáni órák helyett a reggeliekben. Vagy tán ekkor nincs a ki felköltse és összegyűjtse őket.

— **Mulatságos sajtóhiba.** Lapunk 57-ik számában, a „Külföld“ rovatban, felülről a 8-dik sorban fel van említve, hogy Ischlben a Vilmos császár látogatása és kedvéért Ő Felsége és Rudolf koronaherceg ez alkalommal porosz egyenruhában voltak, s ez sajtóhibából úgy lett szedve, hogy „ez alkalommal szoros egyenruhában voltak.“

— **Fiatal műkedvelők** próbálkoznak meg városunk mostani egyhanguságát némileg föleleveníteni. Több előadást is szándékoznak tartani, reméljük mindig jótékony célra. Ma, szombaton kezdik meg előadásukat „Király a barátja“ és „A várteremben“ című vígjátékokkal. A mai első előadás tiszta jövedelmét a „székely árva leányház“ javára ajánlják föl, s mi már csak a jótékony cél iránti tekintetből sem késünk olvasóink figyelmét fölhívni az előadásra.

— **Egyik lapársunk,** az elven kis „Székelyföld“ értesülése szerint, Nagy Mihály jelenleg Szász-Régenben működő társulata szándékozik ide. Mi is azt mondjuk, hogy csak úgy jöjjön ide, ha képes társulata erejével a jó ízlésnek és méltányos igényeknek megfelelni, és ha a Kolozsvárt e hóban vendégszereplő művésznőket ide is megnyerheti vendégszereplésre. Ez esetben, és csak is ebben, köszönettel tartoznánk neki s igen szívesen fogadnók.

— **A Marosban fürdés** megkönnyítésére, bár egy deszkabódé összeállítására, csodálkozunk, hogy nem akad egy vállalkozó; hiszen — a volt uszoda látogatása bizonyítja — már anyagilag is nagy nyeresége lenne benne.

Még nem lenne késő s a reá fordítandó költséget sokszorosan megtérítené.

— **Elismeréssel** említjük fel azonban, hogy városi birtokos: Kraft Károly úr, saját és övéi használatára készített fürdőhelyiségét, szintén a Maroson, egészen díjtalanul a nagy közönség használatára is készséggel átengedte, sőt egy felügyelőt is tart ott és így a férfi közönség legalább hol fürdöjék; a nők azonban, a vízben nem lévén korlátdeszkák, nem használhatják ezt; azonban a férfi közönség kényelmére nézve előnyös lenne, ha a felügyelő az ahoz szükséges ruházatot is tartana, szívesen megadná az ember az érette járó díjt, mint ad most is a felügyeletért. Az illető felügyelőt e tekintetben interpellálván, úgy nyilatkozott, hogy a tulajdonos úr nem engedné meg neki, hogy ő ott úzerkedjék; de mi azt hisszük a tulajdonos úr meg fogja engedni, hogy a felügyelő a közönség kényelméért ezt megtehesse a mi semmi esetre sem úzerkedés, mert csak az veszi igénybe, a kinek szüksége van reá, s az szívesen megadja annak árát, míg a többi részére a fürdés amúgy is díj nélkül történik.

— **Szépeink,** már a nők tudniillik, az elkorlátozás hiánya miatt nem használhatván e fürdőt, s vállalkozó nem lévén; sőt csodálatos, az özv. Lénártnéul volt szabad-fürdő is épen most nem lévén fenntartva, kénytelenek Hidyre kikocsikázni a szabadban fürdöhetés végett, a hol — mint értesülünk — igen kényelmes helyiség van berendezve.

— **Égés volt** tegnapelőtt Nyárádtón, mint mondják, gyújtás következtében. — Ugyanonnak egy szegény néptanító méltatlanul üldözéséről tudósítanak, és pedig az iskolaszéknek egy oly elnöke általi üldözéséről, a ki egyszer a néptanítót tettelegesen is bántalmazni merészelt. Az ügy az illetékes forum előtt áll eldöntés végett, a tanító fizetése önkényileg felfüggesztetett, figyelemmel fogjuk kísérni a kimenetelét; addig is kérjük a nyárádtóieket, ugyan ne tanulják el tőlünk vásárhelyiektől még az iskolaügyekben is a személyeskedést és villongást.

— **Városunkban** is történtek tegnapelőtt kisebb gyűlések, és pedig egy és ugyanaz nap három. A szentkirályutezében, a deákutezai gyógyszerárnál és a plebániánál. A háziak és szomszédok gyors segélye, hál' Istennek, elejét vette minden nagyobb bajnak.

— **Werzer Mihály** úrnak városunkban levő háza, falun léte alatt, a napokban fölveretett s arany órája lánczostól és több más ingóságai ellopattak. A rendőrségnek jelentést tévén, ez a tettest, egy iparossegéd személyében fölfedezte s a tárgyak nagy része megkerült, a tolvaj pedig hűvösen várja tette jutalmát.

— **Fehér káplán** úrnak szobájából a napokban egy felső kabátját ellopták, azonban annak hiányát még észre sem vette volt, midőn Gáspárovich, a rendőrség egyik tevékenyebb tagja, a kabátot hazavitte s kérdezte, hogy a tisztelendő úrtól lopták-e ezen kabátot?

— **Ugyanesek Gáspárovich** fedezte föl azon téglavető-czigányt, ki a napokban két sz.-régényi románból valami négyszáz forint készpénzt lopott el.

* **Farkas Béni** s társai rablógyilkossági bűnügyében, mely mind terjedelmére, mind érdekességére nézve jelenleg Erdélyben páratlan, mint értesültünk, a végtárgyalás folyó év szept. 21. és következő napjain (valószínűleg 3--4 hétig) fog megtartatni, mintán. vádlottak a vádhatározaton mindnyájan megnyugodtak. Van összesen 22 vádlott, kiknek védelme 10 ügyvéd között osztatik fel. A közönség érdekében óhajtható lenne, hogy e végtárgyalás megtartása egy tágasabb helyiségben, péld. az „Apollo“-teremben eszközöltetnék.

— **A gyula-fehérvári kir. törvényszék** ehhez tartozó három kir. járásbíró és kir. ügyész összes tagjai fájdalomnak adnak kifejezést és meghatott szívvel tudatják érfemes és buzgó pályatársuk Nemes Alsó-Fehérvármegyének volt főjegyzője, most kir. törvényszéki bíró Slafkovics Jakab kitűnő bírói működése közben életének 32-ik évében 14 napi szenvedés után f. évi július 22-én történt elhunytát.

— **Werin Rezső** alábbi hirdményére hívjuk fel a t. olvasó-közönség figyelmét; volt alkalmunk látni a sétatér felső végén föllállított és csinosan rendezett muzeumot, s annak tartalma mindenestre pár órai kellemes elszóródást szerez az úgy is minden társas összejövetel nélkülöző közönségnek.

SZERKESZTŐI POSTA.

— **K. P. Disznajó.** Dolgozatát elvünk szerint ezuttal csak anonim közöljük, év végén az ön nevét is nyilvánosságra hozzuk, köszönjük a lapunk iránti érdeklődést. — **K. S.** munkáját csak azon esetre díjazhatjuk, ha rendes munkatársa lesz lapunknak, ez öntől függ, kérjük a tudva lévő gyűlések valamelyikében megjelenni. — **B. E. Lőrincz** falva. A „nyáradmenti levelek“ ugyanezek megkadtak, úgy látszik ott is beállott az általános aszály, az ellenkezőnek bebizonyítása kegyetlen áll. — **I. L.** Sok tekintetben osszuk az ön által emelt panaszokat; hogy az illető közegek megróvást érdemelnek az is bizonyos, tartozkodunk azonban a teljes kifejezések től, miknek csak a nyíltérben adhatnánk helyet; rendelkezék ön kézirata felett.

Bécsi tőzsdei árkelet. (Július 24-én.)

5% metallique	70.20
5% nemz. államkölcsön	75.16
1860. államkötvény	108.75
Bankrészvény	9.76
Hitelrészvény	231.25
London	110.80
Ezüst	104.15
Arany	—
Napoleon arany	8.85
Földteh. ment. kötvény magyarhoni	76.50
" " " temesi	75.25
" " " erdélyi	73.50
" " " horvát-slavon	79.—

Felelős szerkesztő:

KUTI ALBERT.

Főmunkatárs:

DOBAI ALBERT.

HIRDETMEÉNY.

A mai naptól kezdve, naponta reggeltől estig, és pedig este világítás mellett megtekinthető a piaci „Sétatér“ előtt föllállított **WERIN R.**

UJABBKORI NAGY MUZEUMA.

A MUZEUMBAN LÁTHATÓK:

Tengeri állatok, rákok, halak és növények, korallak, kagylók, ásványok, számos külhoni állat és gyík, valamint mindennemű szárnyas, ezek közül:

a legkisebb **KOLIBRI** Dél-Amerikából, a legszebb színekben; — végre bel- és külföldi **lepkék és rovarok.**

A fönnevezett tárgyak úgy egyes példányokban, mint rendezett gyűjteményekben eladók.

Különösen figyelemre méltók még:

egy csoda-bivalyborju 2 fővel és 8 lábbal; egy disznó 1 fővel és 8 lábbal; egy nyul 2 fővel és 8 lábbal. Végre: egy 7 láb hosszú óriási krokodil, Afrikából.

A panorámában láthatók: a legszebb tájképek mind az öt világrészből, természetihven mutatva.

Látható továbbá az 1873-dik évi

bécsi világkiállítás!

Belépti díj csak 20 kr.; s e mellett minden látogató egy emléket kap.

A mélyen tisztelt urasagoknak a muzeum megtekintésétkülönösen este ajánlom, a midőn fényes világítás mellett a tárgyak még érdekesebbé válnak.

Számos látogatásért esd

(45)

WERIN REZSŐ.

(1—1)

Nyomtatta Imreh Sándor Maros-Vásárhelyt ev. ref. főiskola gyorssajtóján 1874.